

Inleiding

In de vorige viering hebben we het verhaal van Hagar centraal gesteld. Hagar, slavin van Sarai wordt op voorstel van Sarai draagmoeder voor een kind van Abram. Want Sarai werd geen moeder en haar vruchtbaarheid is ten einde.

Hagar is vruchtbaar en wordt zwanger van Abram. Maar ze wordt er niet gelukkig van. Sarai voelt zich vernederd en begint Hagar te vernederen. Zo te pesten, dat Hagar wegvlucht. Bij een oase in de woestijn vindt een engel Hagar. Hij vraagt 'Hagar, waar kom je vandaan en waar ga je heen?' 'Ik ben op de vlucht voor Sarai, mijn meesteres', antwoordt ze. Maar waar ze heen vlucht weet ze niet.

'Keer terug naar je meesteres en verdraag haar vernederingen'.

'Ik zal je nakomelingen geven, heel veel nakomelingen, zoveel dat ze niet te tellen zijn.

Je bent nu zwanger en je zult een zoon ter wereld brengen.

Die moet je Ismaël noemen – dat betekent God hoort.

Want de Ene heeft je vernederingen gehoord.'

En dat geeft Hagar de kracht terug te keren naar Sarai. Haar gepest te verdragen en Ismaël ter wereld te brengen en het kind af te staan aan Abram en Sarai.

Nog even iets over de afbeelding bovenaan de liturgie. De afbeelding toont het schilderij 'Moslima van Vermeer' van Johannes Hogenbrink. Op het doek staat een moslima in dezelfde houding als de vrouw met de parel op het schilderij van Vermeer, maar ze heeft haar hoofd bedekt. Het is het teken dat ze zich heeft onderworpen aan haar geloof en traditie. Maar daardoor is ze niet in ieder opzicht onderdanig, dat zie je aan haar ogen.

Lezing: Genesis 21: 1-21

- 1 De Ene kijkt om naar Sara, en doet zoals hij heeft gezegd:
- 2 Sara wordt zwanger en baart Abraham een zoon in zijn ouderdom, tegen de tijd die God hem had genoemd.
- 3 Abraham noemt zijn zoon die Sara hem baart, Isaak –' t lacht!
- 4 en hij besnijdt zijn zoon Isaak op de achtste dag, zoals God hem geboden had.
- 5 Abraham is 100 jaar als zijn zoon Isaak –' t lacht! geboren wordt.
- 6 Sara zegt: 'God maakt dat ik kan lachen. Ieder die het hoort zal lachen!
- 7 Wie had Abraham voorspeld: Sara zal zonen zogen? En nu heb ik een zoon gebaard!
- 8 Het kind groeit en wordt van de borst genomen. Dus geeft Abraham een groot feest op die dag.
- 9 Sara ziet de zoon van Hagar, de Egyptische – die zij aan Abraham gebaard heeft – spotlachen,
- 10 en zegt tegen Abraham: jaag deze slavin weg met die zoon van haar; want de zoon van deze slavin mag niet erven samen met mijn zoon, met Isaak.
- 11 Zeer slecht viel dit bij Abraham, omdat het om zijn zoon ging.
- 12 God zegt tot Abraham: 'Laat het niet slecht zijn in je ogen. Luister naar wat Sara van je vraagt: want door Isaak zal nageslacht naar jou genoemd worden.
- 13 Maar ook de zoon van de slavin zal ik tot een volk maken, omdat hij jouw kind is.
- 14 Op een ochtend staat Abraham op, neemt een brood en een zak water en geeft die aan Hagar. Zo ook bij het kind en stuurt haar weg. Ze trekt de woestijn van Beëer Sjeva in en verdwaalt er.

- 15 Als de laatste druppels uit de waterzak op zijn stuurt ze het kind onder een struik.
- 16 Ze gaat op een boogschot afstand zitten, omdat ze het niet kan aanzien hoe de jongen sterft. Ze zit daar klaagt en huilt.
- 17 Maar God hoort de jongen en de engel van God roept uit de hemelen tot Hagar: 'Wat is er met je, Hagar? Vrees niet, want God heeft de stem van de jongen gehoord.
- 18 Sta op, til de jongen op en houd hem goed vast, want ik zal een groot volk uit hem maken.
- 19 Toen opende God haar ogen, en ze ziet een waterbron. Ze gaat er heen, vult de zak met water en geeft de jongen te drinken.
- 20 God is met de jongen. Hij wordt groot, leeft in de woestijn en wordt boogschutter.
- 21 Hij woont in de woestijn Paran; zijn moeder kiest voor hem een vrouw uit Egypte.

Overweging: Lachen

1.

Abraham en Sara lachen als ze horen dat de Ene aankondigt dat zij nog een zoon zullen krijgen. Ze lachen van ongeloof. Want dat kan toch niet waar zijn. Abraham is honderd, Sara is 90 jaar oud en de menstruatie is al gestopt. Dan is de aankondiging van een kind toch onmogelijk en daardoor lachwekkend.

Als dat kind geboren is, is hij het kind van de vreugde van Sara en Abraham en krijgt de naam: Isaak, 't lacht. God heeft mij doen lachen, zegt Sara, ieder die het hoort zal om mij lachen.

Het tweede deel van de lezing : Sara ziet Ismaël lachen. Spottend lachen. Een jongen van 14 jaar lacht. Welke snaar wordt hier bij Sara geraakt? Wat treft Sara zo diep dat Hagar en Ismaël weg moeten? Wat maakt het lachen van Ismaël onverdraaglijk en Sara onverzoenlijk? Weg met hen! De zoon van deze slavin mag niet erven samen met mijn zoon.

Kunnen wij hier ook om lachen? Is het niet ongelooflijk, dat Sara deze oudste zoon van Abraham, die op haar voorstel verwekt is bij haar slavin Hagar wil verstoten, samen met Hagar? Hen de woestijn of de dood injagen, ten gunste van haar kindje. En dat zo vertelt ons Genesis omwille van de erfenis. Als een klassiek drama wordt nu het kind dat de toekomst van het nageslacht zeker moest stellen, verstoten en verbannen, nu zich een nieuwe erfgenaam aandient.

Zou God ook van ongeloof gelachen hebben? De naam van Sara betekent vorstin. Inderdaad als een regerend vorstin regelt ze de troonsopvolging en zet Abraham voor het blok.

2.

Zeer slecht is wat Sara eist in de ogen van Abraham. Dat Abraham zo reageert op Sara toont zijn gevoel voor rechtvaardigheid. Er is een goddelijk woord voor nodig om Abraham zo ver te krijgen dat hij meewerkt, zo vertelt het boek Genesis . Er staat:

Laat het niet slecht zijn in je ogen om de jongen en je slavin, al wat Sara tegen je zegt, luister naar haar. Want door Isaak zal nageslacht naar jou worden genoemd, en ook door de zoon van de slavin, tot een volk maak ik hem, want jouw zaad is hij.

Ook nu luistert Abraham en overwint zijn eigen gevoel: Hij voert het uit zoals Sara het eist en God hem aanbeveelt. Hagar wordt met Ismaël weggestuurd, in ballingschap gestuurd. Dat wordt bijna hun dood als ze in de woestijn verdwalen en het water op is. Dan volgt de redding van Hagar en Ismaël door God, die ook hier omziet naar de vernederde, de in ballingschap gejaagde. Hagar ziet in opperste nood pas de waterbron die hun leven redt.

En zonder erfenis van goud en zilver en kudden en herders wordt Ismaël groot en krachtig en heeft hij toekomst. Hij woont in de woestijn, is boogschutter, jager.

3.

Deze verhalen van Hagar en Ismaël, Abraham, Sara, Isaak, zijn voor ons wonderlijke verhalen. Ze lijken meer op mythologische verhalen over goden en mensen, dan op een moderne roman. Ze gaan ook over het handelen van de God die zich aan Abram openbaart en die aan hem een zeer talrijk nageslacht toezegt,

terwijl zijn tijd om kinderen te verwekken al voorbij is. Die Hagar terugstuurt naar Sarai met de opdracht om de vernedering door Sarai, omwille van haar kind te aanvaarden. (Dat verhaal stond de voorgaande viering centraal)

Wat vertellen deze verhalen ons over deze God van Abraham?

Ze vertellen dat deze God nageslacht kan geven, goed land om in te wonen, land rijk aan bronnen, aan vette weiden voor de kudden, aan heuvels voor de wijnstokken en aan akkers waarop tarwe groeit. Maar God schenkt dat niet aan mensen die dat land veroveren, niet aan mensen die het land kopen met hun verworven rijkdom, maar mensen, die bereid zijn af te zien van rijkdom en geweld en willen leven van wat ze als geschenk ontvangen. God kijkt om naar arme, zwakke, behoeftige, vernederde mensen en maakt voor hen plaats in deze wereld. Hij is een God die wat bij mensen onmogelijk lijkt om kan buigen in redding en toekomst.

4.

Bij de voorbereiding van deze viering spraken we over de verschillende verhalen in Genesis en in de Koran. Deze verschillen spelen een rol in de claims die Joden of Arabieren naar voren brengen over de historische rechten op Israëlijsch en Palestijns gebied. Zulke historische claims lijken mij onzinnig. Ze gaan voorbij aan de rechten van de mensen die in die gebieden wonen en willen leven, en mensen die van hun grond verjaagd zijn. Noch Genesis, noch de Koran zijn boeken op grond waarvan wij een erfenis kunnen opeisen. Het zijn boeken die ons kunnen leren dat God barmhartig is en wij geen leugens schuwen als wij hebzucht in ons hart toelaten.

5.

Deze God van Abraham is geen almachtige godheid die verantwoordelijk is voor alles wat er op deze wereld gebeurt. Sara, Abraham, Hagar, Ismaël en geen ander mens is in deze verhalen een marionet, die uitsluitend de wil van God uitvoert. Integendeel, God geeft de mensen vrijheid van handelen. God opent mogelijkheden door ons de ogen te openen. Of door ons kinderen en toekomst te geven. God verhindert niet alles wat boos of kwaad is. Dat Sara Hagar en Ismaël weg wil jagen, God verhindert het niet. God keert het voor hen ten goede.

Ook in het verhaal van Jezus verhindert God de kruisdood van Jezus niet. Zijn dood wordt ten goede gekeerd. Hij verslaat de dood door de opstanding.

6.

Zullen wij mensen de wijsheid van deze God van Abraham en Jezus ooit ter harte nemen? Zullen ook wij naar arme, zwakke, behoeftige, vernederde mensen omzien en hen ondersteunen zodat ze hun plaats in deze wereld kunnen vinden? Zodat wat voor hen niet lijkt weggelegd toch om kan buigen tot toekomst.

Wij breken het brood. Teken van het lichaam van Christus. Dat lichaam is aan de dood prijsgegeven. En zo is het voor ons vruchtbaar geworden en schenkt het ons leven.

Bij de tafelviering

Wij drinken de wijn. Teken van het bloed van Christus. Dat bloed is over de aarde gestroomd. En zo geeft het ons hoop en vertrouwen dat het goed zal komen met de aarde.

Want de God van Abraham, van Ismaël en Isaak, van Hagar en Sara, van Mozes, van David, van Jezus, ziet om naar arme, zwakken, behoeftige, vernederde mensen en maakt voor hen plaats in deze wereld. Hij is een God die wat bij mensen onmogelijk lijkt om kan buigen in redding en toekomst.